

ФОРМИ ЗА ОБРЪЩЕНИЕ ПРИ НЕОФИЦИАЛНО И ОФИЦИАЛНО ОБЩУВАНЕ В ПОЛСКИЯ ЕЗИК И ТЕХНИТЕ БЪЛГАРСКИ СЪОТВЕТСТВИЯ

Маринела Димитрова
(*Велико Търново, България*)

Настоящата статия е посветена на формулите за обръщение към адресата в полския и българския език. Условно може да бъде поделена на две части. В първата част е представена функциониращата в езика норма на речевия етикет. Във втората част са разгледани особеностите при употребата на формулите в полския език и техните български съответствия. Въз основа на анализа и сравнението са направени изводи за сходствата и разликите в речевия етикет на двата родствени езика.

Темата на настоящето изследване е посветена на функциониращите формули за обръщение към адресата при официалния и неофициалния тип общуване в полския и в българския език. Като източник на материал за ексерпция е използван оригиналният текст и текстът на превода на драмата „Танго” на полския автор Славомир Мрожек. Конкретното произведение е избрано заради големия брой и значителното разнообразие на употребените в текста единици за обръщение към адресата.

Изследваният въпрос поражда интерес не само от гледна точка на проблемите на устната комуникация, но и на теорията и практиката на превода, както и на методиката на чуждоезиковото обучение, тъй като дадените формули представляват неделим компонент от пълноценното усвояване и употребата на единиците в общуването.

Преди да пристъпим към конкретния анализ на единиците на вежливата реч, използвани в изследваното произведение, и на техните български съответствия в текста на превода, ще представим основните общи и различаващи се характеристики на формулите на речевия етикет за обръщение към адресата в българския и полския език. Характеристики, които предпоставят наличието на различен спектър

от възможности за постигането на разнообразни допълнителни конотативни и стилистични елементи при речевото общуване.

Формулите за обръщение към адресата са част от т.нар. **система на речевия етикет*** в езика. Главната опозиция в рамките на тази система се основава на типа общуване. Отделните членове на обществото се намират в два типа опозиционни взаимоотношения: **официално**, изразявано в полския език с помощта на формулите *pan/pani* в съчетание с форма на глагола в трето лице *Proszę, niech pan wejdzie/ Заповядайте, влезте, Pani już nie pije?/ Не пиете ли вече, госпожо?*, и **неофициално**, реализирано чрез личното местоимение за 2л. *ty* в съчетание с глагол във второ лице *Co ty mówisz?/ Какво говориш?*.

Единицата маркер за неофициалния тип общуване е формата на личното местоимение *ty/tu* (в множествено число *wy/wie*). В рамките на речевия акт на обръщението тя притежава сходни принципи на реализация в българския и в полския език. За разлика от някои други езици, представители на индоевропейското езиково семейство, в полския и в българския употребата на личното местоимение не е задължителна, тъй като носител на категорията лице е самата глаголна форма, от което следва, че личното местоимение от информативна гледна точка по принцип е редундантен фактор. “По принцип” заради факта, че при някои синтактични конструкции, най-често при изказванията с перформативен характер, личното местоимение изпълнява семантична функция, например подчертаването на личността, както на адресата, така и на адресанта *Ty to zaraz musisz zrobić* (т.е. ‘Не аз, а ти, точно ти’) (Томичек, 1983).

Значително по-голям интерес от гледна точка на ролята им на задължителен елемент при реализацията на устната комуникация и на функциониращи лексикални и граматически единици в система на полския речев етикет пораждат формулите *pan/pani***.

* Във вербалните действия, които служат за установяване, поддържане и преустановяване на общуването, се откриват очертанията на т.нар. **система на речевия етикет** (Стефанова 1997).

** Конкретната формулировка служи като обобщаваща за представянето на всички единици в съответната парадигма: *pan* (м.р, ед.ч), *pani* (ж.р, ед.ч), *panowie* (м.р, мн.ч), *panie* (ж.р, мн.ч), *państwo* (м.р.+ ж.р, мн.ч.).

началото на нашия век в повечето изследвания на традиционната лингвистика формулата е определяна като *съществително име*, най-често изпълняващо апелативна функция в рамките на комуникативното изказване. Р. Хушча, от своя страна, отхвърля това виждане, определяйки съответните единици въз основа на функцията, която изпълняват при реализацията на официалния тип речеви актове, като *местоименни форми* (Хушча, 2006). Като най-обективна и изчерпателна на фона на анализиранияте теории можем да посочим компромисната дефиниция на М. Лажински, определяща формите *pan/pani* като *омонимични единици*, изпълняващи, в зависимост от езиковата ситуация, ролята както на съществително име, така и на местоимение, означаващо наличието на определена дистанция между комуникантите (Лажински, 2006). За да представим нагледни доказателства, потвърждаващи твърдението на полския учен, ще приведем примера, с който авторът илюстрира разглежданото явление:

Dzień dobry, panie dyrektorze. Chciałbym pana o coś zapytać.
Добър ден, господин директор. Бих искал да ви попитам нещо.

Прилагайки българския превод на примерите, имаме възможност да проследим специфичната особеност на полските адресатни структури, в които функцията на адресатните звателни форми (изпълнявана най-често от формулата *господин/госпожа* в българския език) и ролята на синтактично интегриран елемент, служещ за граматическата реализация на официалния тип общуване (в българския личното местоимение за второ лице множествено число *Ви*), се изпълнява от една и съща форма *pan/pani*. В рамките на анализирания текст имаме възможност да проследим и двата типа употреба на сложните единици.

Една от главните функции, които съществителното име *pan/pani* изпълнява, е *апелативната*. Тя е свързана с ролята му на средство за привличане на вниманието на събеседника и се реализира чрез употребата на единицата в звателен падеж в съчетание с името или титлата на адресата *Panie Artku*, чрез именителна форма, комбинирана с прилагателно име *Szanowna pani*, или с помощта на устойчивата конструкция *Proszę pana/pani*. В текста на “Танго” (Мрожек, 1878) срещаме и трите типа употреба, която в превода е

отразена с помощта на съответстващата българска формула, присъща за официалния тип общуване, *господин/госпожа*. При употребата на формите за мъжки и женски род на еднолексемната (Цанков 1994) българска формула, откриваме известна разлика, свързана с морфологичния принцип на реализация в рамките на изречението, където в комбинацията със собствено име при формата в мъжки род е задължителна употребата на именителен падеж: *Господин Артурчо, Господин Стомил*, а при формата от женски род – употребата на звателен падеж: *Уважаема госпожо, Какви соли, госпожо?* (превод на въпросителното изречение *Jakie sole, proszę pani?*). При самостоятелната употреба на българските единици и при двете форми се използва звателен падеж *Господине/ Госпожо*.

Въз основа на анализирания текст на превода можем да заключим, че предаването на разглежданите формули не представлява трудност при преводния процес, тъй като чрез българската единица *господин/госпожа* в съчетание с второ лице множествено число на глаголните форми, адекватно се реализира функционалната роля на полските единици.

Както вече споменахме, формулата *pan/pani* в полския език служи не само като средство за установяването и поддържането на речевия контакт в рамките на комуникацията, но и като *маркер за типа и характера на речевото общуване*, като основна единица за неговата официална реализация. Съществената роля на определяната като местоимение при общуването единица е пряко обвързана с нейната граматична конгруенция, реализираща се с помощта на глаголна форма в трето лице – общоприета и конвенционализирана употреба, представляваща един от най-характеристичните компоненти в системата на полския речев етикет. Въз основа на принципа на реализация на граматичната конструкция в анализирания текст можем да проследим различни типове вариативни форми, в някои от случаите отклоняващи се от представената по-рано норма, но присъщи за разговорната реч, които позволяват на автора да превърне речта на своите герои в едно от най-въздействащите художествени средства в творбата и по този начин да покаже част от богатството и разнообразието не само на лексикалните, но и на граматичните компоненти, изграждащи сложната система на полския речев етикет.

При официалното общуване употребата на местоимението *pan/pani* е задължително условие за успешната реализация на комуникативния акт, като в повечето случаи формата представлява единствено маркер на типа общуване. Честото подминаване или пропускането на този факт при преводите от полски на български език довежда до излишното натрупване и повторение на формулите *gospodin/gospoжа*, погрешно възприемани за еквивалентни на полските единици. Такъв тип пропуски в разглеждания текст на превода има малко, като например при формулата *Jeżeli państwo pozwoli* (в текста на превода *Ако ми позволите, дами и господа*). Тук проследяваме как омонимичната употреба на морфологичните деривати на формулата *pan/pani* се превръща в причина за колебания, често подвеждащи превода. Въз основа на контекста, където срещаме съответната употреба *Jeżeli państwo pozwoli, to ja chciałem złożyć serdeczne gratulacje z okazji tak szczęśliwego wydarzenia*, считаме, че допълнителното подчертаване на адресата на конкретното изказване с помощта на българското съответствие на единицата *państwo* – дами и господа, е излишно.

Според М. Лажински формулите за обръщение отличават полския език сред останалите съседни (славянски и неславянски) езици в по-голяма степен, отколкото сложната падежна система (Лажински, 2006). На фона на анализирания оригинален текст и на неговия превод имаме възможност да проследим най-категоричните прояви на езикова асиметрия в системата на българския и полския речев етикет, свързана със **синтактичната реализация** на формулите за обръщение, която служи за лингвистичен маркер на различните типове взаимоотношения между комуникативните партньори.

Въз основа на социологическата класификация на типовете взаимоотношения, предложена от Томичек (Томичек, 1983), в разглежданото произведение проследяваме няколко типа взаимоотношения, влияещи на цялостното възприемане на текста. При конфронтативния анализ на оригинала и превода долавяме не само съществуващата асиметрия в морфологичната и синтактичната реализация на адресатните форми, но наличието на интересни в социо- и психолингвистичен план категории за отразяване на установените в езика социални взаимоотношения. Използвайки дадения модел за разграничаване

на отделните типове взаимоотношения, ще проследим основните механизми за граматическа реализация на комуникативния акт на обръщение в полския език и начините за тяхното отразяване в превода на български.

Най-общо взаимоотношенията между комуникантите и в двата езика могат да бъдат поделени на **симетрични** и **асиметрични**, като определящи за типа контакт са следните фактори: равностойна /близка/ професионална позиция; равна /близка/ възраст; равностойно /близко/ образование. На база на представените класификационни елементи като симетрични можем да определим взаимоотношенията, в които и трите компонента са налице. Асиметричен тип взаимоотношения имаме в случаите, когато откриваме разлика при един или повече от посочените релевантни фактори. Като резултат от съществуващите отношения на симетрия или асиметрия при различните типове контакти можем да проследим и наличието на отделни типове статистически категории, които определят употребата на адресатните формули, разгледани подробно от Е. Томичек в едно от неговите изследвания (Томичек 1983). Четири са основните категории, класифицирани въз основа на фактора симетричност/асиметричност на общуването. В “Танго” (1978) намираме примери и за четирите категории, отразяващи отделните типове взаимоотношения – на **пълна равнопоставеност**, на **частична равнопоставеност**, на **подчиненост** и на **привидна подчиненост**.

Първия тип категория – **пълна равнопоставеност** (симетрия), има в случаите, когато всички определящи фактори са налице. В езика тя се осъществява чрез употребата от страна на участниците в комуникативния акт на едни и същи номинални или прономинални форми в съчетание със съответстващите им според конвенционалната норма глаголни форми. Основна роля при граматическата реализация на даденото явление има видът на общуването.

Макар и ограничен брой в текста, примерите, отразяващи симетричните взаимоотношения при неофициалното общуване, представят изчерпателна картина на съществуващите в полската система на речевия етикет типове за граматическа реализация на фатичната функция в рамките на неофициалното общуване, които в най-общи линии могат да се представят с помощта на следната схема:

ty/wy + глагол 2л. ед/мн.ч.

Както стана дума по-горе, употребата на местоименната форма не е задължителна, тъй като в граматическата характеристика на глагола в полския и българския език са включени елементи, които дават информация за участниците в комуникативния акт.

В рамките на текста откриваме формули за обръщение, включващи съществителни собствени имена, съчетани с форма за второ лице единствено число на съответния глагол в текста *No, chodź, Stomilu, Nora, broń mnie*, употребата на личното местоимение за второ лице единствено число, също съчетано с второлична форма на глагола *Ty nie masz pojęcia*, както и самостоятелната употреба на второличните форми, като във формулата за учтив въпрос *Pozwolisz, że usiądę obok?*.

От гледна точка на превода дадените формули не представляват проблем, тъй като съответната граматическа реализация на симетричния тип взаимоотношения в рамките на неофициалното общуване в българския език е сходна с полската по своите структурни и семантични компоненти *Ела, Стомил, Нора, защити ме, Ти нямаш представа*. Различаваща се от структурна гледна точка е преводната формула за учтив въпрос *Pozwolisz, że usiądę obok?/Мога ли да седна до теб?*, която, макар и в рамките на неофициалното общуване, се отличава с висока степен на вежливост.

При официалното общуване симетричният тип взаимоотношения в полския се реализира с помощта на синтактични конструкции, които включват формата *pan/pani* в съчетание с глагол в трето лице (Марцяник, 1996):

pan/pani/państwo + глагол 3л, ед./мн. число

В текста откриваме ограничен брой примери за конкретния тип реализация, които, съдейки по превода, вероятно не са били причина за особени затруднения. Дадените единици са преведени с присъщата за официалния тип общуване конструкция в българския език, включваща местоимението за второ лице множествено число *Wie*, съгласувано с форма на глагол във второ лице множествено число *Господин Едек, подскажите му, Какво ви прихваща?, Целувам ви ръка, уважаема госпожо* :

Вие + глагол 2 л, мн. число

Особено внимание заслужават случаите, в които апелативната функция на съществителното име се съчетава с определящата типа общуване функция на местоимението в рамките на една езикова форма *Całuję rączki pani dobrodziejki*. В българския текст откриваме необходимостта от употребата на допълнителни езикови средства, с помощта на които да бъде адекватно предаден както основният маркер на официалното общуване, така и използваната в оригиналния текст адресатна форма. В този тип примери най-ясно можем да проследим съществуващата езикова асиметрия в системите на двата сродни езика, която предопределя необходимостта от задълбоченото познаване на дадените граматически особености, характеризиращи разглежданата употреба в двата езика, за осъществяването на пълноценен комуникативен акт и от включването на допълнителни елементи при превода. За да компенсира съществуващото несъответствие, преводачът добавя под формата на пряко допълнение дателната форма на личното местоимение *вие* – *vi*, създавайки информативно и функционално изчерпателен преводен вариант *Целувам ви ръка, уважаема госпожо*.

Другата социологическа категория отразява **частичната равнопоставеност** в рамките на комуникативния акт. Това са ситуации, в които единият от комуникативните партньори използва формули, присъщи за неофициалното общуване на *ty/ti*, а другият се обръща към адресата с друг тип адресатни единици, като например включените в текста роднински термини *tata, ojciec, wujek, babcia/мамо, татко, вуйчо, бабо*:

– ... *A, to ty, Artur...*

– *Niechże się ojciec chociaż pozapina.*

При конкретната комуникация обаче можем да проследим допълнителен елемент в семантиката на анализиранияте формули, свързан с принципа на съчетаемост, който установяваме в примерите, включващи роднински термини. Адресатните формули, които представляват роднински названия, в текста са съчетани с глагол в трето лице единствено число – отмиращ модел на реализация, който представя един по-висок стил на общуване, свързан с културната следа от порядките, определили особеностите на силно йерархизираното

полско общество (Цибулски, 2003). В рамките на тази йерархизация влизат и семейните взаимоотношения, които неизбежно са белязани от фактора неравнопоставеност при общуването, отразен в системата на езика чрез съответните езикови средства, принадлежащи към разгледаната по-рано езикова подсистема на семейния език, който може да бъде определен като реализация на своеобразен тип езикова конвенция (Ожуг, 2004).

От края на XVI век, като израз на подчертаната асиметрия при общуването, в някои от изворите наблюдаваме развиващата се тенденция в средите на полската шляхта адресатните формули *matka* и *ojciec* да бъдат застъпвани от *pani matka* и *pan ojciec*, както и от звателните форми *pani matko*, *panie ojcie*. През втората половина на XVII век възникналите в аристократичните среди форми се разпространяват и сред останалата част от населението. Това състояние в полската традиция се запазва до края на XIX и началото на XX век. В продължение на целия XX век протича процес на сериозни промени, свързан с опростяването на съответния тип формули, което се проявява най-напред в отпадането на формите *pani matko*, *pan ojciec*, но и с актуалната в много семейни кръгове до края на XX век, а дори и до наши дни, употреба на глаголни форми в трето лице при обръщението към по-възрастните членове на семейството (от типа: *niech mama: pozwoli, zrobi, usiądzie*) (Хандке, 2008) :

[роднински термин] + [глагол 3 л. ед. число]

В съвременния полски език конкретната употреба носи белезите на анахронична и подчертано стилистично маркирана речева конструкция. От формална гледна точка тя притежава типични за официалния тип общуване маркери, свързвани с идеята за подчертания израз на уважение към адресата и спазването на определена дистанция между комуникативните партньори. Характерни за този тип общуване са и най-често употребяваните формули за обръщение в текста, образувани по модела на разгледаната граматична конструкция, като се включват роднинските названия *mama*, *ojciec*, *wuj*, *babcia* в съчетание с глаголни форми в трето лице единствено число: *Co mama powiedziała/ Какво каза, мамо?, Ojciec ma rację/ Имаш*

право, татко, Niech się wuj wstawi za mną/ Застъпете се за мене, вуйчо, Babcia dobrze wie, co tam na myśli/ Много добре знаеш какво имам предвид, бабо! Решаващ екстралингвистичен фактор за употребата на дадените формули е възрастта на адресанта и типа връзка между събеседниците, т.е. синтактичните конструкции, в които роднинските названия заемат мястото на единицата *pan/pani*, се употребяват от по-младите партньори в комуникацията с по-възрастните представители на семейството.

С обратен знак е асиметрията в случаите, когато по-възрастен представител на семейството се обръща към по-млад събеседник, използвайки формули, типични за неофициалната комуникация *Przejrzałem cię, synu/Разбрах те, синко.*

роднински термин + глагол 2 л. ед.ч.

Две са възможните решения при превода на съответните формули на български език. Те са предпоставени от сложния в структурно и семантично отношение полски модел на реализация. От една страна, това е изборът, който е направил преводачът – да последва естествения модел на семейното общуване в българската езикова система, предавайки дадените единици с помощта на синтактична конструкция, която включва роднинско название и глагол във второ лице единствено число *Co tata powiedziała/Какво каза, мамо?, To ojciec o niczym nie wie/Tu naistina ли нищо не знаеш, татко?, Wujcio by się lepiej nie odzywał/Tu, вуйчо, по-добре не се обаждай.* Решение, вероятно продиктувано от възприемането като доминиращ в общуването на компонента на близост и интимност в семантиката на роднинските названия. Следвайки модела на ти-комуникацията, преводачът постига естествено и достъпно за носителите на езика звучене, което не утежнява структурата на текста с по-рядко употребявани етикетни формули. По този начин се предава основната семантика и посланието на единиците на речевия етикет, но се променя видът на общуването от гледна точка на фактора симетричност/асиметричност, тъй като чрез употребата на ти-конструкциите комуникацията от асиметрична се превръща в симетрична.

Другият, пренебрегнат от преводача, вариант би могъл да се отнесе към паралелно съществуващия в семантиката на оригиналните

форми елемент, свързан с подчертаването на дистанцията и асиметрията в конкретната ситуация. Подходяща тук би била употребата на типичната за официалното общуване форма на Вие, съчетана със съответните роднински названия, например *Niech mi się powiedzie!*/Говорете само за себе си, вуйчо (в текста на превода *Говори само за себе си, вуйчо*). Такъв тип конструкции в българския език срещахме предимно в преводната художествена литература вероятно като естествен резултат от особеностите и разликите в начина на реализация на акта на обръщение в отделните езици, както и в някои архаични български диалекти (банатския) като израз на уважение към по-възрастните членове на семейството.

Ограничаването на преводните варианти до един тип симетрична комуникация е причина за лишаването на текста от допълнителния художествен ефект в оригинала, постигнат с помощта на паралелната употреба от страна на един адресант на формули, насочени към един и същ адресат, които са характерни за симетричния и несиметричния тип общуване, например, *Ja zawsze w ojca wierzyłem! / Винаги съм вярвал в тебе, татко!, Ojczy, przebacz / Татко, прости ми!, Niech mama błogosławi / Благослови ги, мамо, Mamo, twój brat jest gangsterem / Мамо, твоят брат е гангстер!*

Третият тип взаимоотношения, който откриваме в текста, е свързан с категорията **подчиненост**, реализираща се чрез употребата на различни формули от гледна точка на типа общуване, към което принадлежат, в рамките на един комуникативен акт:

– *I to są twoje zasady?*

– *Nie, proszę pani ...*

Изразът на асиметрията във взаимоотношенията, подчертана с помощта на езиковите средства, не представлява трудност при превода, тъй като се основава на опозицията официалност – неофициалност на общуването, която притежава съответните граматически еквиваленти в системата на българския речев етикет.

– *I това са твоите принципи?*

– *Не, госпожице...*

Като проява на несиметричния тип общуване, заради допълнителната им конотация, можем да определим и употребата на фор-

мулите, които включват *pan/pani* в съчетание с глагол във второ лице *Możesz je pan sobie wziąć/Можеш да ги вземеш със себе си:*

pan/pani + глагол 2 л, ед.ч.

Конкретната употреба, представлявала норма в полския език докъм края на XIX в. (Томичек, 1983), се среща сравнително рядко в съвременния език, предимно в разговорната реч, най-често в ролята на негативно маркиран компонент на речевото общуване. Този тип отклонение от нормата се приема от носителите на езика като проява на грубост, ниска култура и необразованост на лицето, което я използва (Хушча, 2006). Употребата им често е обусловена от стремежа да бъде подчертано по-ниското положение в социалната йерархия или състоянието на подчиненост, в което адресатът се намира спрямо отправителя на обръщението. Такъв тип употреба в текста откриваме в диалозите, инициирани от героя *Едек*. След безцеремонното настаняване в дома на главните действащи лица, окупирането на властта и подчиняването на останалите герои на грубата му сила и воля, той започва да си служи със съответния тип конструкция *Możesz je pan sobie wziąć, Lepiej zdejm mi pan buty*, явяваща се, от една страна, маркер за неговата ниска култура на общуване, а от друга, израз и демонстрация на новата, доминантна позиция, която заема сред останалите герои. В превода обаче конкретната стилистична особеност не е маркирана, посланието се реализира основно с помощта на контекста, тъй като в българския език не съществува подобен тип граматическо разграничаване на механизмите за реализация на адресатните форми, което да позволява разнообразни възможности за изразяването на различен тип интенция. Сериозните затруднения за преводача, причина за които е нетипичната форма и силната емоционална натовареност на дадените формули, намират отражение в проявената непоследователност в преводния текст *Możesz je pan sobie wziąć/ Можеш да ги вземеш със себе си, Lepiej zdejm mi pan buty/Я по-добре ми събуйте обувките... A gardźże sobie pan, tylko zdejmuj/Презирайте ме колкото си щете, но ми свалете обувките.*

Четвъртият, последен тип, взаимоотношения в текста представя категорията на **привидна подчиненост**, изразена чрез упо-

требата на титла или звание, които адресатът всъщност не притежава, с цел да се „повдигне” съответния му ранг в обществото, да се придаде допълнителна стойност на комуникативната му роля. В текста откриваме пример за дадения тип взаимоотношения, с помощта на който в рамките на превода успяваме да доловим общия принцип на функциониране на типа формули в българския и полския език, което улеснява задачата на преводача и предполага избора на подходящо българско съответствие *Tutaj jestem, panie! Тук съм вожде!*, за да се предаде функционалната роля на употребената единица.

Въз основа на направения анализ можем да заключим, че принципът на граматическа реализация на формулите на речевия етикет за обръщение към събеседника при неофициалния тип общуване в полския и българския език е сходен. Факт, дължащ се най-вероятно на родството на двата езика в рамките на индоевропейското езиково семейство. При официалната комуникация обаче откриваме сериозни различия, най-вероятно възникнали в резултат на различното историческо и културно развитие на двете страни, както и на чуждоезиковото влияние, изиграло важна роля при формирането на отделните езици.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Лажински 2006:** Łaziński, M. O panach i paniach.//Warszawa, 2006.
Марцяник 1996: Marcjanik, M. Polska grzeczność językowa.//Kielce, 1996.
Мрожек 1978: Mrozek, S. Wybór dramatów i opowiadań.//Kraków, 1978.
Мрожек, 1990: Мрожек, С. Танго и други пиеси.//София, 1990.
Ожуг 1990: Ożóg, K. Zwroty grzecznościowe współczesnej polszczyzny mówionej.//Kraków, 1990.
Стефанова 1997: Стефанова, М. Познаваме ли българския речев етикет.//София, 1997.
Томичек 1983: Tomiczek, E. System adresatywny współczesnego języka polskiego i niemieckiego. Socjolingwistyczne studium konfrontatywne.//Wrocław, 1983.
Хандке 2008: Handke, K. Socjologia języka.//Warszawa, 2008.

Хушча 2006: Huszcza, R. Honoryfikatywność. Gramatyka. Pragmatyka.// Typologia. Warszawa, 2006.

Цанков 1994: Цанков, К. Социоллингвистика и речев етикет.// Велико Търново, 1994.

Цибулски 2003: Cybulski, M. Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w dobie średniopolskiej.// Łódź, 2003.

FORMS OF ADDRESSING IN INFORMAL AND FORMAL COMMUNICATION IN THE POLISH LANGUAGE AND THEIR BULGARIAN EQUIVALENTS

Marinela Dimitrova
(Veliko Tarnovo, Bulgaria)

The current article is about the different ways of addressing the addressee in the Polish and Bulgarian language. It can provisionally be divided into two parts, as the first one deals with the norm of the speech etiquette which is a function of the language. The second part treats the specific features of the use of the formulas in the Polish language and their Bulgarian equivalents. On the basis of the analysis and the comparison some deductions have been made about the similarities and differences in the speech etiquette of the two kindred languages.